

De erfenis van de Koude Oorlog

In de tweede helft van de twintigste eeuw liepen de spanningen hoog op tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Ideologisch gezien stonden beide grootmachten lijnrecht tegenover elkaar. De opkomst van een nucleaire wapenwedloop was een onderdeel van het politieke spel dat zich in een hoog tempo ontwikkelde. Tot een direct treffen tussen de twee landen is het nooit gekomen. Het risico om de wapens daadwerkelijk in te zetten was te groot. Daarom wordt deze periode de Koude Oorlog genoemd. Een oorlog zonder een direct gewapend treffen. West-Europa had zich achter de Verenigde Staten geschaard, en vormde dus een directe dreiging voor de Sovjet Unie. Daarom was het voor de Sovjet Unie van belang om een goed aanval- en verdedigingssysteem te hebben. Als gevolg daarvan werden tussen 1959 en 1965 in een aantal Sovjetrepublieken raketbases gebouwd die een eventuele aanval op West-Europa zouden kunnen uitvoeren. Historicus Arnold Pronk, van *Remnants of Deterrence* probeert zoveel mogelijk van deze oude bases in kaart te brengen om bij te dragen aan ons begrip van de Koude Oorlog.

Arnold Pronk vertelt dat er drie verschillende typen raketbases werden gebouwd in een aantal deelrepublieken van de voormalige Sovjet-Unie, namelijk met bovengrondse-, ondergrondse- en mobiele lanceerinstallaties. Bovengrondse raketbases kwamen het meest voor. De wapens werden opgeslagen in loodsen, en soldaten oefenden elke dag met het opstellen van een raket, zodat er in een mum van tijd een aanval uitgevoerd zou kunnen worden. Bovengrondse raketbases zijn via satellietbeelden makkelijk te herkennen aan het padenpatroon.

Er waren ruim drie keer zoveel bovengrondse- als ondergrondse raketbases. Ondergrondse lanceerinstallaties zijn moeilijker te herkennen op een satellietfoto. Meestal bestond een dergelijke basis uit drie of vier afgesloten siloschachten, van elk 25 meter diep. De schachten waren met elkaar verbonden via een ondergronds tunnelsysteem, met een commandocentrum in het midden. De bedoeling van een ondergrondse raketbasis was dat hij nog steeds kon opereren na een aanval van de vijand.

Tenslotte ontwikkelde de Sovjet-Unie mobiele lanceerinstallaties, voor SS-20 raketten. Deze installaties zorgden voor veel commotie in het westen. De raketten lagen op trucks, en konden dus op volstrekt willekeurige plaatsen worden afgevuurd.

In 1987 tekenden president Reagan van de Verenigde Staten en Michail Gorbatsjov van de Sovjet-Unie een verdrag waarin ze beloofden soortgelijke raketten te vernietigen. Dat betekende dat de bases in de deelrepublieken gesloten werden, en de belangrijkste onderdelen terug naar Rusland werden gebracht.

Na de val van de Sovjet-Unie heeft het Kremlin nooit informatie vrijgegeven die details en locaties over oude Sovjet-bases bevatte. Tijdens een onderzoek naar de Eerste Wereldoorlog, werd Arnold Pronk geconfronteerd met het feit dat de verlaten bases nog steeds bestaan. Hij besloot onderzoek te doen. Hij bekeek bijvoorbeeld oude verdragsteksten en bracht een bezoek aan *The National Archives* in Washington D.C. waar de CIA een aantal vrijgegeven dossiers bewaart. Zo heeft Arnold 159 oude bases gevonden, waarvan hij er nu al 90 heeft bezocht. Uiteindelijk wil Arnold een foto-expositie en een boekwerk maken, waarin alle locaties gedocumenteerd staan.

Door het werk van *Remnants of Deterrence* krijgen wij een beter beeld van de Koude Oorlog. Veel volwassenen zullen zich nog dingen herinneren, maar voor de generaties die nu opgroeien is het soms moeilijk om een beeld te vormen bij het verhaal. Bovendien is het vaak de kant van het westen die wordt beschreven. Eenvoudigweg omdat daar meer bekend over is. De mensen van *Remnants of Deterrence* dragen dus bij aan een meer evenwichtig beeld van de Koude Oorlog.

Jasper Dijkstra